

Sygn. akt II ZOW 42/22

POSTANOWIENIE

Dnia 18 października 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Wiesław Kozielowicz (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Tomasz Demendecki

Ławnik SN Arkadiusz Sopata

Protokolant Anna Rusak

na rozprawie w Izbie Odpowiedzialności Zawodowej w dniu 18 października 2022 r.
z udziałem SSA Piotra Schaba – Rzecznika Dyscyplinarnego Sędziów Sądów
Powszechnych

po rozpoznaniu w sprawie obwinionego M. R. – Sędziego Sądu Rejonowego w Ł.,
odwołań: Ministra Sprawiedliwości, Krajowej Rady Sądownictwa i Rzecznika
Dyscyplinarnego Sędziów Sądów Powszechnych złożonych na niekorzyść
obwinionego

od postanowienia Sądu Dyscyplinarnego przy Sądzie Apelacyjnym w Białymstoku
z dnia 12 października 2020 r., sygn. akt ASD 6/22

p o s t a n o w i ł:

uchylić zaskarżone postanowienie i sprawę obwinionego M. R.
przekazać Sądowi Dyscyplinarnemu przy Sądzie Apelacyjnym w Łodzi
do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Rzecznik Dyscyplinarny Sędziów Sądów Powszechnych złożył do Sądu
Dyscyplinarnego przy Sądzie Apelacyjnym w Białymstoku wniosek o rozpoznanie
sprawy dyscyplinarnej sędziego Sądu Rejonowego w Ł. M. R., obwinionego o to,
że w dniu 26 czerwca 2018 r. w Ł. wykorzystując status członka Zgromadzenia

Przedstawiciele Sędziów Apelacji Łódzkiej, w celu wspierania interesu własnego, nie wyłączył się od udziału w głosowaniu nad kandydaturami na wolne stanowiska sędziowskie w Sądzie Okręgowym w Ł., przeprowadzonym w celu przedstawienia tych osób Krajowej Radzie Sądownictwa - w sytuacji, gdy opiniowano jego własną kandydaturę oraz kontrkandydatów, co podważało przeprowadzenie przedmiotowej procedury kwalifikacyjnej z zachowaniem zasad równych szans wszystkich kandydatów, przez co naruszył wynikający z art. 82 § 1 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. - Prawo o ustroju sądów powszechnych - dalej powoływana jako u.s.p., obowiązek postępowania zgodnie ze ślubowaniem sędziowskim, w tym w szczególności obowiązek stania na straży prawa i kierowania się zasadami godności i uczciwości w służbie i poza nią, to jest zachowania przynoszącego ujmę godności sędziego i naruszającego zasady etyki zawodowej, określone w § 2, § 3 i § 5 ust. 2 Zbioru zasad etyki zawodowej sędziów, będącego załącznikiem do uchwały Nr 25/2017 Krajowej Rady Sądownictwa z dnia 13 stycznia 2017 r., tj. o czyn z art. 107 § 1 u.s.p. (wniosek o rozpoznanie sprawy dyscyplinarnej k. 243-249). Postępowanie wyjaśniające w tej sprawie zostało wszczęte przez Rzecznika Dyscyplinarnego Sędziów Sądów Powszechnych zarządzeniem z dnia 3 października 2018 r. (zarządzenie k. 36), natomiast postanowieniem z dnia 18 czerwca 2019 r. Rzecznik Dyscyplinarny Sędziów Sądów Powszechnych wszczął postępowanie dyscyplinarne przeciwko sędziemu Sądu Rejonowego w Ł. M. R. (postanowienie k. 140-144).

Obwiniony M. R. pismem z dnia 7 lipca 2020 r. wniósł m.in. o umorzenie postępowania dyscyplinarnego na podstawie art. 17 § 1 pkt 9 k.p.k. w związku z art. 128 u.s.p. i art. 112 § 2 u.s.p. (w brzmieniu obowiązującym w okresie prowadzenia postępowania wyjaśniającego, jak i w dacie złożenia wniosku o rozpoznanie sprawy dyscyplinarnej), czyli z uwagi na brak skargi uprawnionego oskarżyciela (por. pismo obwinionego k. 259-263).

Sąd Dyscyplinarny przy Sądzie Apelacyjnym w Białymstoku postanowieniem z dnia 12 października 2020 r., sygn. akt ASD 6/20, uwzględnił ten wniosek i na podstawie art. 17 § 1 pkt 9 k.p.k w zw. z art. 128 u.s.p. umorzył postępowanie w sprawie, a kosztami postępowania dyscyplinarnego obciążył Skarb Państwa (k. 278 – 279v.).

Postanowienie to zostało zaskarżone przez: Ministra Sprawiedliwości, Krajową Radę Sądownictwa oraz Rzecznika Dyscyplinarnego Sędziów Sądów Powszechnych.

Minister Sprawiedliwości zaskarżył to postanowienie w całości, na niekorzyść obwinionego M. R., **zarzucając** w odwołaniu obrazę przepisów postępowania - art. 112a § 1a u.s.p. i art. 112 § 1 i 2 u.s.p. przez ich wadliwą wykładnię oraz art. 17 § 1 pkt 9 k.p.k. przez niewłaściwe (bezpodstawne) zastosowanie, która miała wpływ na treść zaskarżonego orzeczenia, **wniósł** o uchylenie zaskarżonego postanowienia i przekazanie sprawy Sądowi Dyscyplinarnemu przy Sądzie Apelacyjnym w Białymstoku do rozpoznania sprawy dyscyplinarnej.

Krajowa Rada Sądownictwa również zaskarżyła powyższe postanowienie Sądu Dyscyplinarnego przy Sądzie Apelacyjnym w Białymstoku na niekorzyść obwinionego M. R., w całości, **zarzucając** zaskarżonemu postanowieniu obrazę przepisów postępowania mającą wpływ na jego treść, tj. art. 17 § 1 pkt 9 k.p.k., przez przyjęcie przez sąd dyscyplinarny pierwszej instancji - niezgodnie z przepisami prawa i regułami ich wykładni, że Rzecznik Dyscyplinarny Sędziów Sądów Powszechnych nie był podmiotem uprawnionym do prowadzenia sprawy dyscyplinarnej sędziego sądu rejonowego i w konsekwencji przyjęciu, że organ ten pozbawiony jest w niniejszej sprawie przymiotu uprawnionego oskarżyciela przed sądem dyscyplinarnym, co w konsekwencji skutkowało pozbawionym uzasadnienia przyjęciem, że w niniejszej sprawie zachodzi negatywna przesłanka procesowa określona w art. 17 § 1 pkt 9 k.p.k., tj. brak skargi uprawnionego oskarżyciela i umorzeniem postępowania. Podnosząc ten zarzut Krajowa Rada Sądownictwa **wniosła** o uchylenie zaskarżonego postanowienia w całości i przekazanie sprawy do rozpoznania Sądowi Dyscyplinarnemu przy Sądzie Apelacyjnym w Białymstoku.

Rzecznik Dyscyplinarny Sędziów Sądów Powszechnych zaskarżył postanowienie Sądu Dyscyplinarnego przy Sądzie Apelacyjnym w Białymstoku z dnia 12 października 2020 r., sygn. akt ASD 6/20, w całości na niekorzyść obwinionego M. R., **zarzucając** w odwołaniu, mającą wpływ na treść zaskarżonego postanowienia obrazę przepisów postępowania, a to art. 128 u.s.p. w zw. z art. 17 § 1 pkt 9 k.p.k. w zw. z art. 112 § 1 u.s.p., polegającą na przyjęciu przez Sąd Dyscyplinarny przy Sądzie Apelacyjnym w Białymstoku, wbrew przepisom prawa i

regułom ich wykładni, że Rzecznik Dyscyplinarny Sędziów Sądów Powszechnych nie był uprawniony do wszczęcia i prowadzenia sprawy dyscyplinarnej sędziego sądu rejonowego, a w konsekwencji na przyjęciu, że organowi temu nie przysługiwały przymioty uprawnionego oskarżyciela przed sądem dyscyplinarnym, co skutkowało nieuzasadnionym przyjęciem negatywnej przesłanki procesowej w postaci braku skargi uprawnionego oskarżyciela i umorzeniem postępowania przeciwko obwinionemu sędziemu sądu rejonowego, **wniósł** o uchylenie zaskarżonego postanowienia i przekazanie sprawy Sądowi Dyscyplinarnemu przy Sądzie Apelacyjnym w Białymstoku do rozpoznania sprawy dyscyplinarnej.

Sąd Najwyższy zważył co następuje.

Odwołania zasługują na uwzględnienie.

Sąd Dyscyplinarny przy Sądzie Apelacyjnym w Białymstoku w uzasadnieniu zaskarżonego postanowienia stwierdził, że cyt.: „(...) w myśl art. 112 § 2a u.s.p. Rzecznik Dyscyplinarny Sędziów Sądów Powszechnych i Zastępcy Rzecznika Dyscyplinarnego Sędziów Sądów Powszechnych mogą podjąć i prowadzić czynności w każdej sprawie dotyczącej sędziego jednakże podkreślić trzeba, że przepis ten wprowadzony został (...) z dniem 14 lutego 2020 r. (...) Art. 112 § 1 i 2 u.s.p. w brzmieniu obowiązującym przed dniem 14 lutego 2020 r. stanowił natomiast, że oskarżycielami przed sądem dyscyplinarnym są Rzecznik Dyscyplinarny Sędziów Sądów Powszechnych oraz Zastępcy Rzecznika Dyscyplinarnego Sędziów Sądów Powszechnych, a także zastępcy rzecznika dyscyplinarnego działający przy sądach apelacyjnych i zastępcy rzecznika dyscyplinarnego działający przy sądach okręgowych. W sprawach sędziów sądów apelacyjnych oraz prezesów i wiceprezesów sądów apelacyjnych i sądów okręgowych oskarżycielami przed sądem dyscyplinarnym są Rzecznik Dyscyplinarny Sędziów Sądów Powszechnych oraz Zastępcy Rzecznika Dyscyplinarnego Sędziów Sądów Powszechnych. W sprawach pozostałych sędziów sądów okręgowych, a także prezesów oraz wiceprezesów sądów rejonowych uprawnionym oskarżycielem jest zastępca rzecznika dyscyplinarnego działający przy sądzie apelacyjnym, a w pozostałych sprawach sędziów sądów rejonowych oraz asesorów sądowych - zastępca rzecznika dyscyplinarnego działający przy sądzie okręgowym. Powołane przepisy w sposób nie budzący

wątpliwości stanowią, że w sprawach przewinień dyscyplinarnych sędziów sądów rejonowych popełnionych przed dniem 14 lutego 2020 r. (a taka sytuacja zachodzi w niniejszej sprawie) postępowanie dyscyplinarne mogło być wszczęte i prowadzone przez zastępcę rzecznika dyscyplinarnego działającego przy sądzie okręgowym. W sprawie sędziego M. R. zarówno postępowanie wyjaśniające jak i postępowanie dyscyplinarne wszczęte było i prowadzone przez Rzecznika Dyscyplinarnego Sędziów Sądów Powszechnych i on również złożył do Sądu Dyscyplinarnego wnioski o rozpoznanie sprawy dyscyplinarnej. To natomiast powoduje, iż w sprawie niniejszej brak jest skargi uprawnionego oskarżyciela. Oceny tej nie zmienia okoliczność, że przed dniem 14 lutego 2020 r. obowiązywał przepis art. 112a § 1a u.s.p., w myśl którego Rzecznik Dyscyplinarny Sędziów Sądów Powszechnych oraz Zastępca Rzecznika Dyscyplinarnego Sędziów Sądów Powszechnych mogą przejąć sprawę prowadzoną przez zastępcę rzecznika dyscyplinarnego działającego przy sądzie okręgowym, a także przekazać temu rzecznikowi sprawę do prowadzenia. Powołany przepis mówi o przejęciu przez Rzecznika Dyscyplinarnego Sędziów Sądów Powszechnych sprawy prowadzonej przez zastępcę rzecznika dyscyplinarnego działającego przy sądzie okręgowym; jednakże w niniejszej sprawie nie budzi wątpliwości, że przeciwko sędziemu M. R. zastępca rzecznika dyscyplinarnego działającego przy sądzie okręgowym nigdy sprawy o zarzucane mu w niniejszym postępowaniu przewinienie dyscyplinarne, nie prowadził - a zatem nie mogła ona być przejęta przez Rzecznika Dyscyplinarnego Sędziów Sądów Powszechnych.”

Trafnie podniesiono we wszystkich odwołaniach, że nie można podzielić przedstawionego wyżej stanowiska Sądu Dyscyplinarnego przy Sądzie Apelacyjnym w Białymstoku.

Zgodzić się należy z poglądem Ministra Sprawiedliwości, iż Sąd Dyscyplinarny przy Sądzie Apelacyjnym w Białymstoku błędnie utożsamiał pojęcie „sprawa prowadzona przez zastępcę rzecznika działającego przy sądzie okręgowym” (art. 112a § 1a u.s.p.) z postępowaniem dyscyplinarnym *sensu stricto*, które zgodnie z art. 114 § 3 u.s.p. jest najściślej związane ze sformułowaniem zarzutu przewinienia dyscyplinarnego. Nie ulega wątpliwości, że podjęcie czynności wyjaśniających objęte jest przymiotem „sprawy”, o której mowa w art. 112a § 1a

u.s.p. Przepis ten nie ograniczał zakresu objętych w nim działań Rzecznika Dyscyplinarnego Sędziów Sądów Powszechnych lub jego Zastępców do postępowania dyscyplinarnego. Zgodnie z treścią art. 114 § 1 u.s.p. Rzecznik Dyscyplinarny Sędziów Sądów Powszechnych może podjąć czynności wyjaśniające z własnej inicjatywy. Niezależnie od powyższego, sprawa wspomniana w art. 112a § 1a u.s.p. mogła zostać przejęta drogą zarządzenia przez Rzecznika Dyscyplinarnego Sędziów Sądów Powszechnych do prowadzenia przez niego czynności wyjaśniających z art. 114 § 1 u.s.p. zupełnie niezależnie od tego czy, oraz ewentualnie - jakie zarządzenia podjął w danej kwestii zastępca rzecznika dyscyplinarnego przy sądzie apelacyjnym. Analiza przepisów art. 112 § 1 i 2 u.s.p. oraz art. 112a § 1a u.s.p. - przed zmianą, która weszła w życie w dniu 14 lutego 2020 r. - w kontekście treści art. 114 u.s.p. prowadzi do wniosku, że zastępcy rzecznika dyscyplinarnego przy sądach okręgowych są właśnie „zastępcami” Rzecznika Dyscyplinarnego Sędziów Powszechnych i jego dwóch Zastępców. Do ich zadań, kompetencji i uprawnień należy i należało podejmowanie czynności procesowych w postępowaniach dyscyplinarnych (poprzedzających je postępowaniach wyjaśniających) w zastępstwie Rzecznika Dyscyplinarnego Sędziów Powszechnych i jego dwóch Zastępców. Wykonywali oni wymienione czynności jedynie wówczas, kiedy woli ich osobistego podjęcia nie wyraził organ nadrzędny, który był przez nich jedynie zastępowany. Przyjęcie odmiennej interpretacji wskazanych przepisów prowadzi do całkowicie nieracjonalnego wniosku, sprzecznego z wykładnią funkcjonalną i systemową przepisów, że zastępcy wolno więcej niż organowi, który jest zastępowany.

Słusznie również wywodzi w swoim odwołaniu Rzecznik Dyscyplinarny Sędziów Sądów Powszechnych, iż cyt. „Przede wszystkim Sąd Dyscyplinarny całkowicie pominął okoliczność, że podjęcie czynności wyjaśniających, a następnie wszczęcie postępowania dyscyplinarnego w niniejszej sprawie, nastąpiło nie z własnej inicjatywy Rzecznika Dyscyplinarnego, ale na podstawie wniosku uprawnionego, na podstawie art. 114 § 1 u.s.p., organu, tj. Krajowej Rady Sądownictwa. Okoliczność ta odbiera rację argumentom Sądu Dyscyplinarnego o braku ustawowych uprawnień Rzecznika Dyscyplinarnego do wszczęcia postępowania dyscyplinarnego, wskazującego jako wyłącznie uprawnionego do

zainicjowania postępowania w niniejszej sprawie właściwego zastępcę rzecznika dyscyplinarnego przy sądzie okręgowym.”

Trafnie zauważa też Krajowa Rada Sądownictwa w swoim odwołaniu, że nowelizacja u.s.p. - dokonana z dniem 14 lutego 2020 r. - miała na celu, przy założeniu racjonalności ustawodawcy, w sposób jednoznaczny i nie budzący wątpliwości określić kompetencje Rzecznika Dyscyplinarnego Sędziów Sądów Powszechnych i jego Zastępców, nie stanowiła zaś próby rozszerzenia tych kompetencji w stosunku do uprawnień wynikających z obowiązujących uprzednio przepisów. Nowelizację tego przepisu należy traktować jako doprecyzowanie istniejącej już normy, a nie wprowadzenie nowej kompetencji. Za prawidłowością przedstawionego stanowiska przemawia struktura organizacyjna, na czele której stoi Rzecznik Dyscyplinarny Sędziów Sądów Powszechnych, Zastępcy Rzecznika Dyscyplinarnego Sędziów Sądów Powszechnych, a w dalszej kolejności zastępcy działający przy sądach apelacyjnych i sądach okręgowych. Ponadto art. 112 § 1 u.s.p. jasno określa legitymację podmiotów uprawnionych do wszczęcia postępowania dyscyplinarnego.

Niezależnie od powyższego wskazać należy, że przepisy u.s.p. w brzmieniu obowiązującym do 2 kwietnia 2018 r. przewidywały odpowiednio, że „Uprawnionym oskarżycielem przed sądem dyscyplinarnym, w sprawach sędziów sądów apelacyjnych, a także prezesów oraz wiceprezesów sądów okręgowych, jest rzecznik dyscyplinarny, w sprawach zaś pozostałych sędziów zastępca rzecznika dyscyplinarnego”(por. art. 112 § 1 u.s.p.), a „Rzecznik dyscyplinarny jest uprawniony do przejęcia każdej sprawy prowadzonej przez zastępcę rzecznika dyscyplinarnego, jeżeli uzna to za uzasadnione interesem wymiaru sprawiedliwości” (por. art. 112 § 6 u.s.p.). W świetle ówczesnego brzmienia tych przepisów, które jest tożsame z obecnym ich brzmieniem, kompetencja rzecznika dyscyplinarnego do prowadzenia spraw dyscyplinarnych sędziów sądów okręgowych i rejonowych nie tylko nie budziła wątpliwości interpretacyjnych, ale znajdowała potwierdzenie w orzecznictwie Sądu Najwyższego - Sądu Dyscyplinarnego. Przykładowo, w postanowieniu Sądu Najwyższego – Sadu Dyscyplinarnego z dnia 14 marca 2002 r., sygn. akt SNO 3/02, OSNSD 2002, nr 1, poz. 3, stwierdzono, że uprawnionym oskarżycielem przed sądem dyscyplinarnym we wszystkich sprawach

jest rzecznik dyscyplinarny, bądź zastępca rzecznika dyscyplinarnego. Zgodzić się należy też z poglądem Krajowej Rady Sądownictwa, iż skoro, zgodnie z art. 112a § 1a u.s.p., Rzecznik Dyscyplinarny Sędziów Sądów Powszechnych i Zastępca Rzecznika Dyscyplinarnego Sędziów Sądów Powszechnych mogli przejąć sprawę prowadzoną przez rzecznika dyscyplinarnego działającego przy sądzie okręgowym, a także przekazać temu rzecznikowi sprawę do prowadzenia - co częstokroć wynika z doniosłości i specyfiki danej sprawy, to tym bardziej Rzecznik Dyscyplinarny Sędziów Sądów Powszechnych lub jego Zastępca posiadali prawo do zainicjowania postępowania dyscyplinarnego w każdej sprawie, jeżeli uznali, że wymaga tego interes wymiaru sprawiedliwości.

W tym stanie rzeczy należy podzielić zarzuty z wszystkich odwołań, co do tego, że Sąd Dyscyplinarny przy Sądzie Apelacyjnym w Białymstoku, wbrew przepisom prawa przyjął, iż w sprawie zachodzi negatywna przesłanka procesowa określona w art. 17 § 1 pkt 9 k.p.k., tj. brak skargi uprawnionego oskarżyciela i umorzył postępowanie. Zaskarżone postanowienie należało zatem uchylić, zaś sprawę dyscyplinarną obwinionego M. R. przekazać do merytorycznego rozpoznania.

Obowiązujące do 15 lipca 2022 r. unormowanie art. 110 § 3 u.s.p., przewidywało, że w sprawach dyscyplinarnych sędziów sądów powszechnych, wymienionych w art. 110 § 1 pkt 1 lit. a u.s.p., właściwy sąd dyscyplinarny wyznaczał, na wniosek rzecznika dyscyplinarnego, Prezes Sądu Najwyższego kierujący pracą Izby Dyscyplinarnej. Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej – dalej powoływany jako TSUE, w wyroku z dnia 15 lipca 2021 r. w sprawie C 791/19, uznał że przepisy art. 110 § 3 u.s.p. i art. 114 § 7 u.s.p., w zakresie w jakim powierzają Prezesowi Sądu Najwyższego kierującemu pracą Izby Dyscyplinarnej, prawo do dyskrecjonalnego wyznaczenia sądu dyscyplinarnego właściwego miejscowo do prowadzenia postępowań przeciwko sędziom sądów powszechnych nie spełniają wymogu wynikającego z art. 19 ust.1 akapit drugi TUE, zgodnie z którym sprawy te powinny być rozpoznawane przez sąd „ustanowiony na mocy ustawy.” Przepisy, o których mowa w powołanym wyroku TSUE zostały zmienione art. 4 ust. 5 lit. d i ust. 10 ustawy z dnia 9 czerwca 2022 r. o zmianie ustawy o Sądzie Najwyższym oraz niektórych innych ustaw, zam. Dz. U. z dnia 14 czerwca

2022 r., poz. 1259, która weszła w życie w dniu 15 lipca 2022 r. Przepis art. 110 § 3 u.s.p., po tej nowelizacji, jako zasadę wprowadza, że do rozpoznania spraw, o jakich mowa w art. 110 § 1 pkt 1 lit. a u.s.p., sędziów sądów rejonowych, właściwy miejscowo jest sąd dyscyplinarny, w okręgu którego pełni służbę sędzia objęty tym postępowaniem. Tylko w przypadku, gdy taka sprawa dotyczy sędziego sądu apelacyjnego albo sędziego sądu okręgowego, właściwy jest inny sąd dyscyplinarny wyznaczony na wniosek rzecznika dyscyplinarnego, przez Sąd Najwyższy - Izbę Odpowiedzialności Zawodowej, spośród sądów dyscyplinarnych właściwych dla obszarów apelacji sąsiadujących z obszarem apelacji, w którym znajduje się sąd w którym pełni służbę sędzia objęty postępowaniem (por. art. 110 § 3 zdanie drugie u.s.p.). Sąd Najwyższy – Izba Odpowiedzialności Zawodowej wyznacza ten sąd w terminie siedmiu dni od dnia otrzymania wniosku (por. art. 114 § 7 u.s.p.). Sąd Najwyższy – Izba Odpowiedzialności Zawodowej, w sprawach o jakich mowa w art. 110 § 3 zdanie drugie u.s.p., orzeka jednoosobowo, chyba, że ze względu na szczególną zawikłość lub jej wagę Prezes Sądu Najwyższego kierujący pracą Izby zarządzi rozpoznanie sprawy w składzie trzech sędziów. Obwiniony M. R. jest sędzią Sądu Rejonowego w Ł., a zatem zgodnie z treścią art. 110 § 1 pkt 1 lit. a u.s.p., aktualnie właściwy miejscowo dla rozpoznania jego sprawy dyscyplinarnej jest Sąd Dyscyplinarny przy Sądzie Apelacyjnym w Łodzi. W tym stanie rzeczy Sąd Najwyższy, po uchyleniu, zaskarżonego postanowienia z dnia 12 października 2020 r., sygn. akt ASD 6/20, przekazał sprawę dyscyplinarną obwinionego M. R. od razu Sądowi Dyscyplinarnemu przy Sądzie Apelacyjnym w Łodzi do rozpoznania, a nie Sądowi Dyscyplinarnemu przy Sądzie Apelacyjnym w Białymstoku, gdyż ten ostatni Sąd, po stwierdzeniu braku swojej właściwości, również tak by postąpił (por. art. 110 § 1 pkt 1 lit. a u.s.p. oraz art. 35 k.p.k. w zw. z art. 128 u.s.p.).